

والده می، همشیره می، زوجه لری، چو جو قلمی و بوتون عالیه و تعلقاتی
نزد من جلب و جمع ایله اون ایکی سینه سورن آواره ک زحمتدن صو کرا
بکا بو نعمت و اقبال می احسان ایله بن جناب حقه حمد و ثنای ایتدم .

مملکتده عصیان و اختلال اماره لری پیدا اولمایه باشلا دیغندن
مأمورین خفیه تعیین ایدم که خلقک اقوال و افعالی حقند راپور
ویرمه لری امر ایله دم . بو سایه ده بکا دوست و صادق بولونانلری
آ کلا یوب کندیلرینه دوستانه معامله ایتدم . افکار خصمانه پرورده
ایله ینلری، فتنه و فساد محرکی اولانلری ده سیاستگاهه کونده ردم .
متوفی شیر علی خانک بنده سی اولان بعضی علما ایله عاصی سر-
کرده لره کندی فعللرینه کوره عقوبات شدید اجرا ایتدیردم .
بوتون زمانی بونلره کچیریور و اوامر لازمی - باشقه لرینک
بحرهمیه جگنی بیلدیکم ایچین - کندی ایله یازیوردم .

اک زیاده بنی دوشوندورن ایکی نقطه واردی . بری : عسکر
و سائرته ک معاش و مصرفی ایچین لازم اولان نقد پاره یوقدی .
ایکنجیسی : سلاح ، جیخانه و مهمات حربیه موجود دکدی .
احتیاج اولی تأمین ایچین برضربخانه تأسیس ایتدم که ال منکنه لرله
کوموش اوزرینه سکه باصیوردی . چونکه او وقت سکه ماکنه لری
اولمادیغندن ال ماکنه لرله اعمالته مجبور ایدک . لکن حمد و ثنا
اولسون که شیمدی اوروپا ضربربخانه لرنده قوللانیلان ماکنه لره مالکیتله
مقتخرم . صیراسی کلدیکی کبی بونلردن بحث ایده جکم .
انکله ره دولتی بکا ، کلکته ضربربخانه سنده باصیلیمش براز پاره
ویرمشدی . بونلری اریتدیروب یوزده الی نسبتنده باقیر قاریشدر-
تدقندن صو کرا کابل رویه سی باصیوردم . کوموش اشترا اولونارک
یوزده الی باقیر علاوه سیله یکیدن سکه باصیلیماسنی ده مأمورلرینه امر
ایتدم . بوسایه ده ایچه بر منفعت حصوله کلدی .

حکومت سابقه زماننده بعضلرینک استقراض ، بعضلرینک یغما ،
بعضلرینک ده امانت صورتیه آدقلری مبالغه ک اعاده سی حقنده
بیاننامه لر نشر ایتدیردم . چوقلری کتیروب تسلیم ایله دیلر . کتیرمه -
ینلرک اجباری ایچین ده مأمورلر توظیف ایتدم .

واردات مملکتک تعیینی ، بقایانک کاملاً تحصیل ضمننده محاسبه
اداره سی تشکیل ایله دم . ناکهانی بر حادثه و وقوعنده آماده مدافعه
بولنق اوزره مهمات حربیه ولوا م نقلیه ک لزومی قدر جمع و احضار
اولونماسنه امر ویردم .

ایکنجی احتیاجک تأمین ایچین ده ، مملکتده ماکنه بولونماسنه
رغمماً ممکن اولدینی قدر ال ایله تفنک و فشنک یایدیروب طوب
دو کدورمه یه ، کولله اعمال ایتدیرمه یه باشلا دم . برکت ویرین که
پدرمک تحت ریاستنده و بنم نظارتم آلتنده جدمک یایدیرمش اولدینی
ال ایله ایشله بن فابریقه لر - جزئی اولقله برابر - حالا باقی ایدی .
اونلرک اصلاح و توسیعیله اعمالته باشلا دم .

بوده بو خصوصده درین برو قوفه ، واسع بر معلومه ، ثباتکار بر عزمه ،
اوزون بر تجربه متوققدر . اوج ، درتیوز غروش بر معاشله بو کبی اوصاف
و مزایای جامع آدم بولق بالطبع محالدر .

مبصرلق ایچون بول تخصیصات اعطاسندن چکینماملیدر . فقط
بو تخصیصاتی آلفه بحق لایق ذوات انتخابی ده اک مهم بر مسئله
اولدینی اونوتما ملیدر .

مبصرلقی لایق اولدینی درجه یه اصعاد ایتلیدر که ارباب فضیلت
و اقتدار سهوه سهوه بو وظیفه یی درعه ده ایتسونلر .

مقالات آتی ده مناسبت دوشوردکجه بومهم مسئله حقنده داهاز یاده
تشریحاته کیریشیله جکدر .

م . شمس الدین

مدلی :

تشیخ

افغانستانه

امیر عبدالرحمن خان

سکزی فصل : امور حکومتک تنظیمی

افغانستان تحتته جلوس ایتدکن صو کرا و انکلیزلرک حرکتلری
متعاقب تنظیم اموره ابتدا ایله دم . تحت حکومتده هر شهر دن بویوک
واهمیتی اولانلره غایت دکرلی ذواتی ، بلاد متوسطه یه اولدجه قابلیتلی
کیمسه لری تعیین ایتدم .

هر شهره تعیین ایتدیکم مأمورین و یایدیغ تشکیلات شونلردن
عبارت ایدی :

حاکم ، کاتب ، هیئت قلمیه . قاضی و مفتی . ضابطه مأموری ،
پولیس اداره سی . تجارت اداره سی و تجارت مجلسی ، مملکتک واردات
و کومروکلر ایله عسکری مصرفه باقق اوزره اداره مالیه .

بالعموم ولایاتده کی قبائل و طوائف رؤسایه امرنامه لر بوللا یوب
آسایشی محافظه ایتمه لری و اهالی یه مشفقانه معامله ایله مه لری لزومی
بیلدیردم . بو صورتله حرکت ایدر لر سه الطاف ملوکانه دن نائل
اولا جقلری سوبله دم .

روسیه ده بیراقش اولدیغ حرمله اوغللرم حبیب الله و نصر الله
خانلری کتیرمک اوزره صادق آدم لردن بری کونده ردم . کذا
قندهارده بولونان اقربا و تعلقاتی کتیروب کابلده اسکان ایتدم .

(ملا عتیق الله صاحب زاده) نک کریمه سی اولان بر قیز ایله که
والده سی اقرابدن ایدی - ۱۲۹۷ ذی الحجه سنده ازدواج ایله دم .
بو ازدواج ، عمجه م (سردار یوسف خان) ک خانه سنده و مشار الیه ک
واسطه سیله وقوع بولدی . چو جو قلمک اک کوچوکی اولان (محمد
عمر خان) ده بو قادیندن دنیا یه کلدی . خلاصه آز مدت ایچنده

وقتیله اهلینک حکومت سلاخانہ سندن یغما ایتش اولدینی ، یاخود کندی مالی بولونوبده صائمق ایستهدیکی سلاخانک بدلی ویریلرک آلیماسی حقنده بر امر اصدار ایتدم . بوندیر ایلہ آزدمت ایچنده ایجه سلاح ومهمات اشترا اولوندی .

متوفی شیرعلی خان امراسندن دکرلی برقچ ذات ایلہ ، روسیه عزیتمندن اول خدمتمده بولونان اهلیتی ضابطانی ایش باشلرینه کچروب عسکری تشکیلاتی یایدم .

حکمدار اسبق زمانندن بری بر اصول جاری ایدی که اهالی بی جبراً عسکره آلیرلردی . بونی قالدیروب هر کسک میل قلیسی ایلہ عسکره کیرمه سی شرط قویدم . هر طرفده قیشلالر ، خسته خانلر وعسکری مکتبلر تأسیس ایتدیردم . یولجیلرک تأمین سیاحتی ایچین یوللره محافظلر اقامه ایلهدم ، بلا خوف سیر و سفر ایلهملری خصوصاً صنده مملکتک تجارینه تأمینات ویروب تزید تجارت ایچین تشویقاتده بولوندم .

یوللر یایمالری ، مسافر خانلر بنا ایتملری ، خلاصه هر وجهله یولجیلرک استراحتلرینی تأمین ایلهملری حقنده حکومت مهندسلرینه امرلر ویردم .

حکومتک بر شکل صحیح انتظام کسب ایتمه سی ایچین ابتدای سلطتمندن اعتباراً نه قدر ونه یولده چالیشدیغی تعریف ایلهمکدن عاجزم . فقط افغان حکومتک بندن اولکی حالی ایلہ شکل اداره سنه دائر براز ایضاحات ویرهیم :

فقرات مشهوره دندرکه :

برذات ، برقچ عمله چاغیرمش ، مسوفی اجرت ویروب « فلان تاریخه قدر بکا برباغ دیکیک ، اطرافه دیوار چه ویرک » دیمش . حریفلر ، پاره بی آلوب یمش ، وقت معینک حلوندهده اوداقی آلوب ایشله نمش براراضی به کوتورمشلر ، « ایشته ایصارلادیغکز باغ ! » دیمش . باغ صاحبی باقش که قورو طور اقدن باشقه برشی یوقدر .

— هانی اوزوم کوتوکلری ؟ سؤالنده بولونمش .

— کوتوکلر دن باشقه هرشی حاضر ! جوابی ویرمشلر .

— باغک صولانماسی ایچین آرق آچیلمامش . دیمش .

— آرقدن باشقه هرشی حاضر ! مقابله سنده بولونمشلر .

— اطرافه دیوار چکیلیمه مش ، نی زمینی بیله سورولمه مش .

اعتراضنه قالقمش ، ینه :

— دیواردن ، نطسندن باشقه هرشی حاضر ! جوابی آلمش .

ایشته افغانستان دولتی ده طبقی بو حالده ایدی : هرشی حاضر دی ،

فقط لازم اولان هیچ برشی یوقدی .

کابل ایلہ شرق وجنوب حدولرینک ترتیب و تنظیمنه باشلادیغم آنده (سردار عبده خان طوخی) بی بدخشان حکومتنه ، شمال و ضرب جهتلرینی محافظه ایلہ برابر اوامر صادره موجبجه حرکت

ایتملری ایچین عمجه زاده (سردار محمد اسحق خانی) ده (سردار عبدالقدوس خان) ایلہ ترکستان ولایتنه کونده ردم .

مملکتک جنوب و شرق جهتلری انکلیزلرک آنده واونلر طرفندن قندهار والیسی اولان والی (سردار شیرعلی خان) ک تحت تصرفده ایدی . برمدت صوکر انکلیزلر ، والی مشارالیه قندهاردن (کراچی) به کوندر دیلر . و ۱۲۹۸ سنه سی جمادی الاولاسی نهایتلرینه طوغرو قندهاری بالتخلیه بکا تسلیم ایلهدیلر . بنده اوراسنی افغانستان ولایاتی عدادینه ادخال ایتدم .

انکلیزلرک والی شیرعلی خانی قندهاردن تبعید ایتملری اسباب آتیه دن منبعث ایدی :

(۱) (محمد ایوب خان) قندهاره هجوم ایتک ایچین هراتده تهیات لازمه وتدارکات کافیهده بولونمشدی . شیرعلی خانک ایسه مشارالیه قارشی طور اچق قوتی یوقدی . ذاتاً اولجهده مقابلهده بولونوب عدم اقتداری بللی اولمشدی .

(۲) قندهار اهلایسیله سائر اسلام جماعتی علی شیرخانی سومیوردی . چونکه مشارالیه پک اخلاقسز بر آدم ایدی . اختلال چیقاجق ده بی اولدوره جکلر ! دییه دامما قورقو چکردی .

(۳) قندهارک افغانستان آیری طوتولماسنه بنده رضا کوسر . مه مش و بو ماده بی قطعاً امضالامامشدم . زیرا قندهار ، اجدادک مملکتی و افغان حکمدارلرندن بعضلرینک پای تختی ایدی .

اسباب مسروده سوقیله شیرعلی خانک تبعیدی ومملکتک بکا تسلیمی اتناسنده ایجه تردد کوسترمکه برابر قبول ایتدم . تردد ایسه بعض مطالعه لردن ایلری کلیوردی :

اولا : بیلوردیم که قندهارک تنظیم امورینه میدان ویرمکسزین (ایوب خان) هجوم ایدرک بی مقابله به وکابلدن اوزاقلاشما به مجبور ایلهمه چکدی .

ثانیاً : ایوب خان ایلہ حرب ایچین حرکت ایتدیکم کبی داهما انقلاب حالده بولونان کابلده اغتشاش چیقاجقدی .

ثالثاً : قندهار اولما یجه افغانستان سلطنتی ، بورونسز بر صورت ، یاخود قایسز برقلعه کبی قالا جقدی . بنسه اجدادک پای تختی تصرف خصوصنده تراخی کوستره جک درجهده قورقاق وجرأتسز بر آدم دکدم .

بناء علیه ایشک فوائد و مضراتی دوشونوب موقعک مخاطره لی اولدیغی آکلامقه برابر متوکلاً علی الله قندهاری قبول ایتدم وسردار هاشم خانی والیکله اورایه اعزام ایلهدم .

مترجمی

طاهر المولوی

